

Exploring Consequences of Internal Migration in the Province of Yazd, Iran: A Qualitative SWOT Approach

Seyed Alireza Afshani¹, Hamideh Shiri Mohammadabad^{2*}

Abstract

Moving from one place to another place involves not only challenges and opportunities for immigrants, but also various consequences for the destination country. This study aimed to identify the SWOT (strength, weakness, opportunity and threat) of presence of internal immigrants in the province of Yazd. The data collected through semi-structured interviews with 16 informants underwent thematic analysis. Based on the analyzed data set, there are strengths such as the bio-culture for immigrants, the growth of health tourism, and the introduction of Yazd as a safe city and a desirable attracting platform for blue-collar workers. There are also weaknesses such as the representation of an ugly urban environment, the difficulties of living in the neighborhood of an extended family, social indifference toward the cause of recurring damages, lack of sufficient economic capital and stigma for low-level jobs. The results also show that the migration of people from other regions to the province of Yazd has created different opportunities and threats in the province. The opportunities that have caused economic prosperity include themes such as familiarity with the cultural characteristics of migrants, migrants as cultural capital, humble blue-collar workers, migrant technocrats. The threats include themes such as intensified environmental crises, increasing social harms, integration of migrants into the historical texture, strangers causing incredulity, and difficulty of finding jobs for local workforce. It is also suggested, the inter-provincial labor force should be accepted through employment offices and special attention should be paid to the historical zones.

Keywords: Migrants, Internal migration, Migrants' culture, Destination society, SWOT

Received: 2023-01-18

Accepted: 2023-03-13

1. Professor of Sociology, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran; afshanalireza@yazd.ac.ir
2. Post-doc Researcher, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran (Corresponding Author); shiri@stu.yazd.ac.ir

DOI: <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.1989488.1270>

واکاوی پیامدهای مهاجرت داخلی: مطالعه‌ای کیفی در استان یزد با تکنیک SWOT

سید علیرضا افشانی^۱، حمیده شیرین محمدآباد^۲

چکیده

جابه‌جایی از یک مکان به مکانی دیگر نه تنها برای فرد مهاجر، همراه با چالش‌ها و فرصت‌های متعددی است، بلکه برای جامعه مقصد نیز پیامدهای گوناگونی به همراه دارد. هدف مطالعه حاضر، شناسایی نقاط چهارگانه سوات (قوت، ضعف، فرصت و تهدید) در ارتباط با حضور مهاجران داخلی در استان یزد بود. مطالعه به روش تحلیل مضمون انجام و اطلاعات مورد نیاز با تکنیک مصاحبه نیمه‌ساختاریافته از بین ۱۶ مشارکت‌کننده گردآوری شد. براساس یافته‌ها، نقاط قوتی چون زیست فرهنگی مهاجران، رونق توریسم سلامت، معرفی شهر یزد به‌عنوان شهری امن، شهر یزد بستری مناسب برای جذب شاغلان یقه آبی و نقاط ضعفی مانند بازتولید محیطی شهری نازیبا، دشواری‌های زندگی در همسایگی یک خانواده گسترده، بی‌تفاوتی اجتماعی عامل بازتولید آسیب، فقدان سرمایه اقتصادی مکفی و انگ عار برای مشاغل سطح پایین معرفی شدند. همچنین مهاجرین وارد شده به استان یزد، فرصت‌ها و چالش‌های مختلفی نیز برای استان ایجاد کرده‌اند؛ فرصت‌های ناشی از حضور مهاجران، با مضامینی نظیر آشنایی با مشخصات فرهنگی مهاجران، مهاجران به‌مثابه سرمایه فرهنگی، یقه‌آبی‌های فروتن، تکنوکرات‌های مهاجر عامل رونق اقتصادی مشخص شدند و تهدیدهای مربوط به حضور مهاجران با مضمون‌های تشدید بحران‌های زیست‌محیطی، افزایش آسیب‌های اجتماعی، لانه‌گزینی مهاجران در بافت تاریخی، غریبه‌عامل تشدید بدبینی و دشواری شغلی برای نیروی کار بومی، ارائه شدند. همچنین پیشنهاد می‌گردد نیروی کار بین‌استانی از طریق دفاتر کاریابی پذیرفته شوند و توجه ویژه‌ای به بافت تاریخی شود.

واژگان کلیدی: مهاجران، مهاجرت داخلی، فرهنگ مهاجران، جامعه مقصد، تحلیل مضمون.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۲

۱ استاد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران؛ afshanalireza@yazd.ac.ir
۲ پژوهشگر پسادکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران (نویسنده مسئول)؛ shiri@stu.yazd.ac.ir

DOI: <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.1989488.1270>

مقدمه و بیان مسئله

مهاجرت داخلی، نوعی تغییر دائمی و نیمه‌دائمی محل سکونت در مرزهای ملی یک کشور است که به عامل اصلی تغییرات جمعیتی تبدیل شده است (Kalemba, 2022). مهاجرت داخلی در همه کشورها پدیده مهمی تلقی می‌شود و در برخی از کشورها میزان مهاجرت داخلی بسیار بیشتر از مهاجرت بین‌المللی است (Deshingkar and Grimm, 2005).

مهاجرت داخلی از این جهت حائز اهمیت است که می‌تواند در سطح منطقه‌ای، توازن اقتصادی را تحت‌تأثیر قرار دهد. به‌عنوان مثال جابه‌جایی‌ها قادر هستند توازن بازار کار در بین مناطق مهاجرفرست و مهاجرپذیر را به هم بزنند و نابرابری‌های اقتصادی را در بین مناطق مبدأ و مقصد شکل دهند (Champion et al., 1998). از طرف دیگر، مهاجرت با انگیزه‌های مختلفی چون کسب فرصت‌های شغلی بهتر، برخورداری از نیازهای اولیه مانند مسکن (Huinink et al., 2014)، پیوستن به اعضای خانواده یا دوستان خود انجام می‌شود (صادقی، ۱۴۰۱)، اما انگیزه هرچه باشد مقیاس این جابه‌جایی‌ها آنقدر وسیع است که نقش کلیدی در شکل‌دهی ویژگی‌های جمعیتی و اجتماعی یک منطقه دارد (Casacchia et al., 2022).

در ایران نیز مهاجرت داخلی یکی از ابعاد مهم پویایی جمعیت در نیم قرن اخیر تلقی می‌شود و به‌طور متوسط سالانه یک میلیون نفر در داخل کشور طی دهه‌های اخیر مهاجرت کرده‌اند. در فرایند جابه‌جایی، جمعیت در سنین فعالیت که حدود هفتاد درصد از جمعیت را تشکیل می‌دهند به‌منظور یافتن فرصت‌های تحصیلی و شغلی به شهرها و مناطق دیگر نقل مکان می‌کنند (صادقی، ۱۴۰۱). مهاجرت داخلی را می‌توان به چهار نوع روستایی-روستایی، روستایی-شهری، شهری-شهری و شهری-روستایی تقسیم نمود. براساس داده‌های سرشماری، از سال ۱۳۶۵ تا سال ۱۳۹۵ مهاجرت شهر به شهر، الگوی غالب مهاجرت داخلی در ایران است و از ۴۰ درصد به ۶۵ درصد رسیده است (محمودیان و محمودیانی، ۱۳۹۷).

در بین استان‌های مختلف ایران، استان یزد طی سه دهه اخیر به دلایلی چون شهرت عمومی شهر یزد به‌عنوان یکی از امن‌ترین شهرهای ایران و به‌واسطه ایجاد کارخانه‌ها، معادن و صنایع مختلف از نظر کسب و کار نسبت به بسیاری از شهرها در موقعیت مطلوبی قرار دارد و به یکی از مراکز جذب مهاجران تبدیل شده است (احمدرش و عیدی، ۱۳۹۷).

براساس داده‌های سرشماری سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۶۵ نیز استان یزد به یکی از قطب‌های اصلی مهاجرپذیری در سطح برون‌استانی تبدیل شده است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۷)، رویدادی که ریشه در برخورداری استان یزد از سطوح بالاتری از توسعه اجتماعی-اقتصادی نسبت به سایر استان‌ها دارد (صادقی، عباسی شوازی و شهبازین، ۲۰۲۰).

جابه‌جایی‌های برون‌استانی پیامدهای مهمی در حوزه نحوه برنامه‌ریزی، ارائه خدمات ضروری و فراهم ساختن زیرساخت‌هایی مانند مدارس، حمل و نقل عمومی، خدمات درمانی و مسکن برای مهاجران داخلی بر جامعه میزبان تحمیل می‌کند (Kalemba, 2022). همچنین ایده اولیه در ارتباط با مهاجرت این بود که مهاجر به سرعت و حداکثر طی یک یا دو نسل در فرهنگ سرزمین مقصد جا می‌افتد و آن را می‌پذیرد و فرهنگ خود را به‌طور کامل یا بخش بزرگی از آن را رها خواهد ساخت. اما تجربه پنجاه سال اخیر نشان داد رهاسازی فرهنگ خودی و به اصطلاح ذوب شدن در فرهنگ مقصد با توجه به این‌که وفاداری فرد به فرهنگ اصلی خود چه میزان باشد متفاوت است (فکوهی، ۱۳۹۳). از این‌رو تداوم فرهنگ بومی مهاجران و سطوح متفاوت انطباق فرهنگی آن‌ها با جامعه میزبان می‌تواند موجب چالش‌های فرهنگی عدیده‌ای گردیده و حتی به واسطه فاصله فرهنگی‌شان با فرهنگ مقصد منجر به ظهور نوعی آپارتاید بین بومیان و مهاجران شود، مطابق چنین تفکری رشد و ترویج فرهنگ مهاجران به نوعی سبب تضعیف موقعیت فرهنگ غالب (فرهنگ بومیان) پنداشته می‌شود. در چنین شرایطی مهاجرین ممکن است در جامعه مقصد به مثابه نوعی ضدفرهنگ تلقی گردند که بومیان سعی می‌کنند از آن‌ها دوری گزینند. در برخی شرایط نیز ممکن است تحت‌تأثیر شکل‌گیری جهان‌ذهنی مشترک منفی در ارتباط با مهاجران در

جامعه میزبان شاهد نزول عدالت اجتماعی، رفاه اجتماعی و حتی سرمایه اجتماعی که از مؤلفه‌های محوری توسعه اجتماعی هستند (بابایی فرد، ۱۳۸۹: ۱۰)، باشیم.

با توجه به اینکه استان یزد از سطح مطلوبی از امنیت اجتماعی، وجود مراکز درمانی مناسب، ظرفیت‌های اشتغال مطلوب و ... برخوردار است طی دهه‌های اخیر شاهد ورود و اقامت تعداد قابل توجهی از مهاجران از نقاط مختلف کشور به استان یزد بوده‌ایم (جدول ۱).

جدول ۱- مهاجرپذیری استان یزد طی دوره‌های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

استان	سال	مهاجران وارد شده از سایر استان‌ها
یزد	۱۳۷۵-۱۳۶۵	۴۱۲۵۰
	۱۳۸۵-۱۳۷۵	۹۹۷۸۰
	۱۳۹۰-۱۳۸۵	۵۱۰۳۹
	۱۳۹۵-۱۳۹۰	۶۰۲۸۷

منبع: حسینی و همکاران، ۱۳۹۷؛ عسکری‌ندوشن و همکاران، ۱۳۹۸.

بخش قابل توجهی از این مهاجران به علل مختلفی چون جستجوی کار، یافتن کاری بهتر، دستیابی به مسکن مناسب‌تر و مواردی از این دست به استان یزد مهاجرت می‌کنند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). همچنین لازم به ذکر است که مهاجران وارد شده به استان یزد تحصیلات کمتری نسبت به بومیان و مهاجران خارج شده از استان دارند. از نظر شغلی نیز در بین مهاجران وارد شده، مزدبگیران بخش خصوصی اکثریت بالایی دارند (مالکی، ۱۳۹۵). چنین مهاجرانی به دلیل دارا بودن ویژگی‌ها و موقعیت خاص خود، اعم از سرمایه اقتصادی پایین، تحصیلات کم و بیکاری به نظر می‌رسد تاثیرات نامناسبی برجای می‌گذارند، چراکه این نوع از مهاجران غالباً غیرماهر بوده و در بازارکار، مسکن و همچنین دریافت کمک‌های مالی و همگانی با کارگران با مهارت پایین بومی رقابت می‌کنند (Altonji and Card, 1991)، پدیده‌ای که برای نیروی کار بومی استان چندان خوشایند نیست؛ زیرا اغلب احساس می‌کنند که فرصت‌های شغلی‌شان

محدود شده است. با توجه به آثار و پیامدهای مهم و معناداری که تحت‌تأثیر همزیستی مهاجران با بومیان امکان بروز می‌یابند، ضرورت واکاوی آثار مثبت و منفی حضور مهاجران در استان یزد احساس می‌گردد. زیرا تحت‌تأثیر صنعتی شدن، امکان اشتغال بخش قابل‌توجهی از مهاجران در مشاغل مختلف در استان یزد فراهم گشته اما، به لحاظ ارائه خدمات بهداشتی، خدمات آموزشی به فرزندان مهاجران، مدیریت محل اسکان مهاجران و غیره با دشواری‌های زیادی روبه‌رو است. از این‌رو شناسایی پیامدها برای مدیریت درست شرایط حاضر و برنامه‌ریزی برای ادامه سیاست درهای باز در استان یزد یا اعمال کنترل دقیق‌تر بر این روند حائز اهمیت فراوان است. با عنایت به مطالب گفته شده، مطالعه حاضر با هدف واکاوی تأثیرات مثبت و منفی حضور مهاجران داخلی در استان یزد انجام شده است.

پیشینه تحقیق

واکاوی پیامدهای حضور مهاجران در مناطق مقصد از مهم‌ترین حوزه‌های موضوعی است که مورد بررسی پژوهش حاضر است. در ادامه به مرور برخی از مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است پرداخته می‌شود و نتایج آن‌ها ارائه می‌گردد.

جدول ۲ نشان می‌دهد مطالعات انجام شده در زمینه واکاوی آثار مهاجرت داخلی به پیامدهای مختلفی اشاره نمودند. در مطالعه سیتومپول (۲۰۲۳)، واسیل و همکاران (۲۰۲۳) و چامی (۲۰۲۲) شناسایی پیامدهای منفی اجتماعی-اقتصادی حضور مهاجران در جامعه میزبان پررنگ است.

جدول ۲- تحقیقات انجام شده پیرامون موضوع مورد مطالعه

محقق	عنوان	نتایج کلیدی پژوهش
سیتومپول ^۱ (۲۰۲۳)	اثر اقتصادی و اجتماعی مهاجرت	۱. از آثار اقتصادی مهاجرت بر کشور مقصد می‌توان از افزایش رقابت بین جویندگان کار و تغییر شاخص تولید ناخالص داخلی نام برد. ۲. مهم‌ترین اثر اجتماعی که مهاجرت بر جامعه مقصد به جای می‌گذارد، چالش‌های ادغام مهاجران در جامعه مقصد است.
واسیل ^۲ و همکاران (۲۰۲۳)	اثرات اجتماعی مهاجرت از نگاه کشور میزبان	۱. حضور مهاجران دربردارنده پیامدهای مثبت و منفی زیادی برای جامعه میزبان و مبدأ است. ۲. آثار منفی مهاجرت برای جامعه میزبان عبارتند از: مخاطرات مرتبط با ایجاد بحران غذایی به‌دلیل ازدحام جمعیت در مناطق شهری و کاهش جمعیت مناطق روستایی فعال در حوزه کشاورزی، دشواری در تأمین آب، تمایل مهاجران به آوردن فرهنگ خود به جامعه میزبان و افزایش هزینه‌های دولتی برای ارائه کمک به مهاجران. ۳. آثار مثبت مهاجرت، انتقال دانش و فناوری و ایجاد تعادل در بازار کار مناطق مهاجرفرست است.
چامی ^۳ (۲۰۲۲)	جهان مرزهای باز	۱. بخشی از آثار پذیرش مهاجر برای جوامع مقصد افزایش تنوع فرهنگی از طریق ایجاد تغییرات قومی، مذهبی و زبانی تحت‌تأثیر هم‌زیستی بومیان با مهاجران است. ۲. دیگر آثار حضور مهاجران در جامعه میزبان افزایش هزینه‌های اجتماعی، افزایش تهدیدهای امنیتی، کاهش دستمزد نیروی کار، تضعیف انسجام فرهنگی و ایجاد مسائل مرتبط با ادغام مهاجران در جامعه میزبان است.

1 Sitompul

2 Vasile

3 Chamie

محقق	عنوان	نتایج کلیدی پژوهش
تنها و همکاران (۱۴۰۰)	تحلیل فضایی تأثیر مهاجرت داخلی بر تغییر ساختار سنی جمعیت در شهرستان‌های ایران	۱. مهاجرت منجر به افزایش سهم جمعیت جوان در شهرستان‌های بیشتر توسعه‌یافته (مهاجرپذیر) و کاهش آن در شهرستان‌های کمتر توسعه‌یافته (مهاجرفرست) شده است. ۲. جریان مهاجرت داخلی می‌تواند با تغییر در ترکیب جمعیت جوان، که محور و منبع توسعه است، منجر به افزایش نابرابری‌های منطقه‌ای در کشور شود.
جعفرلو (۱۳۹۷)	تحلیلی بر نقش مهاجرت در آسیب‌های اجتماعی (مطالعه موردی شهر الوند در استان قزوین)	۱. اشتغال دلیل اصلی مهاجرت به این شهر محسوب می‌شود و اکثر مهاجرین از تحصیلات پایینی دارند. ۲. بین افزایش جمعیت و افزایش آسیب‌های اجتماعی از قبیل سرقت، طلاق، و مواد مخدر رابطه معنی‌داری وجود داشته است.
زارع شاه آبادی و سلیمانی (۱۳۹۸)	بررسی نقش مهاجرین در شیوع اعتیاد در شهر یزد	۱. تعداد معتادان غیربومی نسبت به معتادان بومی در شهر یزد بیشتر بوده و جمعیت معتادین مهاجر خارج استان تقریباً دو برابر معتادین داخل شهر یزد است. ۲. مهاجرین نسبت به بومیان گرایش به اعتیاد، توزیع و سابقه ترک مواد مخدر بیشتری دارند. ۳. حاشیه‌نشینی، حمایت اجتماعی کمتر و جذب فرهنگی پایین در افزایش اعتیاد مهاجرین موثر است.

در مطالعات داخلی نیز بیشتر به پیامدهای منفی مهاجرت برای جامعه مقصد پرداخته شده است یا از زاویه نگاه تحلیل روندهای جمعیت‌شناختی به این مهم توجه گردیده است. از این رو می‌توان بیان نمود که معدودی از مطالعات انجام شده (سواری و لیموئی ۱۴۰۱) به حضور مهاجران در جامعه مقصد به‌عنوان نوعی امکان یا فرصت و یا حتی نقطه قوت نگریسته‌اند. این خلأ در مورد جریان‌های مهاجرتی استان یزد، به‌عنوان یکی از مناطق مهاجرپذیر کشور، نیز مشهود است. خلاء پژوهشی که باعث شد محققان درصدد برآیند براساس یک رویکرد کیفی به واکاوی نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مهاجرت به استان یزد بپردازند.

چارچوب مفهومی

پرداختن به دستگاه‌های نظری مرتبط با موضوع، در تحقیقات کیفی از قبیل مطالعه حاضر عمدتاً به‌عنوان راهنمای محقق برای ورود به میدان تحقیق تلقی می‌گردد. با این اوصاف، در این قسمت تعدادی از نظریه‌های مرتبط با موضوع پژوهش که بتواند به محققین برای شناخت بهتر موضوع، برای ورود به میدان و انسجام‌بخشی بهتر ذهنی محققین کمک نماید، مرور می‌گردد.

در بسیاری از موارد افراد برای رهایی از عوامل دافعه مانند بیکاری، عدم‌امنیت، فقدان امکانات و غیره اقدام به مهاجرت می‌کنند و تن به چالش‌ها و دشواری‌های آن می‌دهند، اما جابه‌جایی از یک شهر به شهر دیگر برای جامعه مقصد نیز حامل پیامدهای مختلفی است و پیرامون این موضوع چند دیدگاه در این زمینه شکل گرفته است:

نظریه اقتصاد نئوکلاسیک در هنگام نیاز فوری به کارگران در کارخانه‌ها برای بازسازی اروپا پس از جنگ جهانی دوم توسعه یافت تا به توضیح انگیزه مهاجرت و تأثیر بالقوه آن بر توسعه در کشورهای مهاجرفرست کمک نمایند (Papademetriou, 1985). براساس این نظریه کارخانه‌های مناطق مهاجرپذیر، کارگران مهاجر داخلی را از جوامع کشاورزی جذب می‌کردند (Harris and Todaro, 1970) جوامعی که بومیان آن دشواری زیادی در پیدا کردن شغل، دستمزد پایین و وضع معیشتی نامطلوب دارند (Owusu, 2020). براساس نظریه اقتصاد نئوکلاسیک مهاجران ابتدا با محاسبه هزینه-فایده مهاجرت کردن، دست به اقدام می‌زنند (Todaro and Maruszko, 1987) بنابراین زمانی که مهاجر شرایط اقتصادی خود را نامطلوب می‌یابد و جامعه مقصد را به‌واسطه کارخانه‌ها و کارگاه‌های مختلف مملو از فرصت‌های شغلی تلقی می‌کند رهسپار جامعه مقصد می‌شود. علاوه‌براین لازم به ذکر است که هجوم مهاجران کارگری به شهرک‌های کارخانه‌ای جامعه مقصد پیامدهای مثبتی به همراه خواهد داشت و منجر به صنعتی‌شدن و شهرنشینی بیشتر این شهرها خواهد شد، که این مهم خود یک عامل کلیدی در توسعه اقتصادی و فرآیند نوسازی جامعه مقصد تلقی می‌شود (Ntini, 2016). مهاجرانی که باوجود تحمل شرایط کاری سخت و حتی قرارگرفتن در معرض سوءاستفاده‌های مختلف در

بازار کار (Datta et al., 2007) برای جامعه مقصد آثار مثبتی چون پر ساختن خلأ نیروی کار در مشاغل سخت کارگری را به همراه خواهند داشت. اما نمی‌توان از پیامدهای منفی هجوم سیل‌آسای مهاجران به جامعه مقصد غفلت نمود و می‌توان استنباط نمود که با تداوم روند پذیرش مهاجران در جامعه مقصد، در آینده نزدیک بومیان با دشواری‌های زیادی در حوزه شغل‌یابی روبه‌رو خواهند شد.

شهرها به لحاظ فضایی، از یک طرف شامل مناطقی هستند که از امکانات مناسبی چون دسترسی به فضای سبز، محیطی آرام و تمیز برخوردارند و آن دسته از اقشار جامعه که از موقعیت اجتماعی و ویژگی‌های گروه‌های منزلتی ویژه برخوردارند قادر خواهند بود در این مناطق شهری زندگی کنند؛ از طرف دیگر برخی از فضاها شهری به لحاظ شرایط محیطی پر سر و صدا، ارزان قیمت و حتی دارای خانه‌های مستهلک هستند که آن دسته از اقشار جامعه که توان سکونت در مناطق برخوردار شهری را ندارند ناچار به اقامت در این مناطق می‌گردند (Walton, 2014; Cockerham, 2007). براساس نظریه محرومیت نسبی، مهاجرت پاسخ نهایی به محرومیت‌هایی است که فرد در جامعه مبدأ احساس می‌کند (حاج‌حسینی، ۱۳۸۵)، در واقع زمانی که فرد مهاجر خود را قادر به رفع نیازهای اولیه (دستمزد مکفی، شغل مناسب و غیره) با توجه به ظرفیت‌های موجود در جامعه مبدأ نمی‌یابد تصمیم به مهاجرت می‌گیرد بنابراین بخش قابل توجهی از این مهاجران، افرادی با سرمایه اقتصادی پایین هستند که ناچارند در بدو ورود خود به جامعه مقصد در مناطقی ارزان قیمت استقرار پیدا کنند، مناطقی که چه به‌سزا از شرایط محیطی مناسبی برخوردار نباشند و تحت تأثیر سکونت حجم بالایی از مهاجران گسترش پیدا کنند.

یکی از مکاتب مطرح در حوزه مهاجرت نیز مدل فرهنگ‌پذیری تعاملی بوریس است؛ براساس مدل فرهنگ‌پذیری تعاملی بوریس اعضای جامعه میزبان ممکن است استراتژی یکپارچگی را در برابر مهاجران اتخاذ نمایند. در این استراتژی جامعه میزبان معتقد است مهاجران شایستگی این را دارند که به‌طور همزمان، هم میراث فرهنگی خودشان را حفظ نمایند

و هم جنبه‌هایی از فرهنگ ملی جامعه میزبان را اتخاذ کنند. بوریس با این استراتژی به سوی چندفرهنگی شدن گام برمی‌دارد (برومندزاده و نوبخت، ۱۳۹۳) و این چند فرهنگی شدن قابلیت ایجاد پیامدهای مثبت و منفی زیادی برای جامعه میزبان خواهند داشت. از یک طرف می‌توان از قابلیت‌های متفاوت اما مثبت مهاجران مانند پویایی بیشتر و مشارکت اجتماعی بالای آن‌ها در جامعه میزبان استفاده نمود و از طرف دیگر با پیامدهای حاصل از تفاوت‌های رفتاری برآمده از زیست فرهنگی آن‌ها روبه‌رو شد.

پیامدهای مهاجرت برای جوامع مقصد می‌تواند ترکیبی از رونق و شکوفایی اقتصادی و صنعتی و افزایش انحرافات اجتماعی، مشکلات زیست‌محیطی و غیره باشد پدیده‌ای که مکتب شیگاگو تحت تأثیر بروز مشکلات ناشی از مهاجرت بی‌رویه به شهر شیگاگو قصد واکاوی آن را داشت (غفاری‌نسب و ایمان، ۱۳۹۴).

روش و داده‌های تحقیق

مطالعه حاضر یک مطالعه کیفی به روش سوات است که در استان یزد انجام گرفت. استان یزد یکی از قطب‌های مهاجرپذیری در ایران است. اطلاع‌رسان‌ها شامل ۱۶ نفر بودند که در بازه زمانی آبان تا دی ماه ۱۴۰۱ با آن‌ها مصاحبه شد. معیار ورود اطلاع‌رسان‌ها به این تحقیق، داشتن اطلاعات و یا سابقه پژوهشی مرتبط و همچنین انتخاب مشارکت‌کنندگانی بود که به‌واسطه شغل خود تعامل نزدیک و زیادی با مهاجران داشته‌اند. لازم به ذکر است که اطلاعات با رضایت پاسخگویان جمع‌آوری شد (جدول ۳).

مطالعه حاضر براساس مصوبه ۱۴۰۱/۰۸/۰۷ کمیته اخلاق در پژوهش‌های زیست پزشکی دانشگاه یزد دارای شناسه اخلاق IR.YAZD.REC.1401.057 است. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام گرفت و تا رسیدن به اشباع داده ادامه یافت. جمع‌آوری داده‌ها به روش مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته انجام گرفت.

لازم به ذکر است که مدت زمان مصاحبه از ۵۶ دقیقه تا ۱ ساعت و ۵۰ دقیقه متغیر بوده و با مراجعه حضوری جمع‌آوری شده‌اند. تمام مصاحبه‌ها با اطلاع و کسب اجازه از اطلاع‌رسان‌ها ضبط گردید و سپس تبدیل به متن شد.

جدول ۳- اطلاعات توصیفی مشارکت‌کنندگان

ردیف	نام	سطح تحصیلات	وضعیت شغلی	بومی/غیربومی
۱	P1	کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی	کارمند موسسه خیریه یکی از مناطق حاشیه شهر	بومی
۲	P2	کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی	مدیر دفتر تسهیل‌گیری یکی از مناطق حاشیه شهر	بومی
۳	P3	دکتری جمعیت‌شناسی	مدرس دانشگاه	غیربومی
۴	P4	کارشناس عکاسی	کسبه	بومی
۵	P5	فوق لیسانس حسابداری	کسبه	بومی
۶	P6	دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی	کارشناس دفتر تسهیل‌گیری یکی از مناطق حاشیه شهر	بومی
۷	P7	دکتری جامعه‌شناسی	پژوهشگر	بومی
۸	P8	کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی	مشاور	غیربومی
۹	P9	کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی	دبیر آموزش و پرورش	غیربومی
۱۰	P10	کارشناسی مهندسی مکانیک	سرپرست فنی کارخانه	غیربومی
۱۱	P11	دکتری جمعیت‌شناسی	مدرس دانشگاه	بومی
۱۲	P12	کارشناس ارشد مددکاری	پژوهشگر	بومی
۱۳	P13	کارشناسی ارشد دیجیتال مارکتینگ	کسبه	غیربومی
۱۴	P14	دیپلم علوم انسانی	کسبه	بومی
۱۵	P15	دکتری معماری	مدرس دانشگاه	بومی
۱۶	P16	دکتری رفاه اجتماعی	مدرس دانشگاه	بومی

منبع: یافته‌های پژوهش

در این پژوهش با توجه به روش انتخابی که همان تحلیل مضمون است از رویکرد شش مرحله‌ای براون و کلارک^۱ استفاده شد که در جدول ۴ آمده است. به این معنا که در ابتدا به بازخوانی مکرر داده‌ها پرداخته شد و در ادامه به کمک تکنیک تحلیل مضمون مراحل زیر پیاده گردید: شناسایی و استخراج اولیه کدها از مصاحبه‌ها، شناسایی مفاهیم مهم و تکرارشونده از میان کدها بر اساس نوع داده‌ها به شیوه «شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌ها» و «برش و مرتب‌سازی»، تعیین تعداد مفاهیم اولیه، تصفیه و پالایش مفاهیم که شامل حذف بعضی موارد، ادغام مفاهیم مشابه در یکدیگر و تفکیک برخی به بیش از یک مفهوم می‌شود، تعیین تعداد نهایی مفاهیم، طبقه‌بندی مفاهیم نهایی و تعیین مضامین اصلی. درنهایت از تحلیل سوات^۲ برای گروه‌بندی مضامین اصلی به دسته فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط قوت و نقاط ضعف مهاجرت داخلی برای استان یزد استفاده گردید.

جدول ۴- مراحل تحلیل مضمون

مرحله	عنوان	توضیح
۱	آشنایی با داده‌ها	بازخوانی مکرر داده‌ها به منظور تسلط بر متن.
۲	ایجاد کدهای اولیه	استخراج تمامی مفاهیم اولیه.
۳	جست‌وجوی مضامین	تحلیل دقیق کدهای اولیه به منظور شناسایی مضامین اصلی.
۴	بازبینی مضامین	کنترل تجانس درونی بین مفاهیم و مفاهیم با مضمون‌های اصلی و کنترل تباین بیرونی بین مضامین اصلی.
۵	تعریف و نام‌گذاری مضامین	بازبینی مجدد مضامین و ارائه تفسیر مختصر.
۶	تهیه گزارش	تحلیل پایانی و نگارش گزارش.

منبع: (براون و کلارک، ۲۰۰۶).

در این پژوهش سعی گردید تمام ملاحظات اخلاقی رعایت شود. در این مسیر چند کار صورت گرفت: ۱- تمامی مصاحبه‌ها با میل و رضایت مصاحبه‌شوندگان، با تعیین زمان از سمت

1 Braun and Clarke
2 SWOT

افراد و با کسب اجازه برای ضبط مصاحبه انجام گرفت؛ ۲- به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات آن‌ها به‌طور کامل براساس کد و شماره ارائه خواهد شد و ۳- صدا و اطلاعات‌شان به‌هیچ‌عنوان در اختیار شخص سومی قرار نخواهد گرفت.

باتوجه به ملاک‌هایی که لینکلن و گوبا^۱ (۱۹۸۵) مطرح کردند، قابلیت اعتماد یافته‌ها با استفاده از؛ در اختیار قرار دادن یافته‌های پژوهش به مشارکت‌کنندگان، مشارکت طولانی‌مدت در پژوهش و دریافت و گردآوری داده‌ها در فضایی کاملاً آرام و بدون تنش تأیید شد. لازم به ذکر است که تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار نرم‌افزار مکس کیودا^۲ ۲۰۲۰ انجام شد و برای طراحی مدل سوات نیز ابتدا مضامین احصاء و سپس مدل تحقیق براساس فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط قوت و نقاط ضعف ارائه گردید.

یافته‌ها

تحلیل‌ها نشان داد که اطلاع‌رسان‌ها نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای متفاوتی از حضور مهاجران در استان یزد ارائه می‌دهند. با توجه به مصاحبه‌های انجام شده، می‌توان پیامد حضور مهاجران را به چند مضمون تقسیم نمود.

(۱) نقاط قوت

براساس اطلاعات به دست آمده، چهار یافته کلیدی در رابطه با نقاط قوت حضور مهاجران وارد شده از دیگر استان‌ها به استان یزد استخراج گردید که عبارتند از: ۱. زیست فرهنگی مهاجران، ۲. معرفی شهر یزد به‌عنوان شهری امن، ۳. شهر یزد بستری مناسب برای جذب شاغلان یقه آبی و ۴. رونق توریسم سلامت.

۱-۱) زیست فرهنگی مهاجران

فرهنگ زندگی ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی است که تمامی مراحل زندگی، الگوهای کاری، تعامل فرد با دیگران، چگونه گذراندن اوقات فراغت، سرگرمی و ... را در برمی‌گیرد. در واقع فرهنگ زندگی همان شیوه زندگی است که به نظر می‌آید بین بومیان و مهاجران در این زمینه تفاوت محسوسی وجود دارد. به گونه‌ای که برخی از اطلاع‌رسان‌ها چنین تفاوتی را منشأ پویایی و رونق محلاتی تصور می‌کنند که مهاجران در آن ساکن هستند. به‌عنوان نمونه مشارکت‌کننده شماره ۲ می‌گوید:

"مهاجرا بیشتر از بومی‌ها توی کارهای گروهی مشارکت می‌کردن و وقتی ما می‌گفتیم که خب شما برو با همسایه‌تون صحبت کن همسایه‌ت رو هم بیار توی این کلاس یا توی این گروه شرکت کنن، اون‌ها توی این طور کارها موفق‌تر عمل می‌کردن. اما اگر مثلاً به یک فرد یزدی می‌گفتیم، می‌گفت نه من نمی‌تونم با همسایم صحبت کنم، من نمی‌تونم قبول کنم یا نمی‌تونم تعامل داشته باشم" (مدیر دفتر تسهیل‌گیری، P2).

حتی بین سطح و میزان فعال ماندن و درگیری آن با جامعه و تمایل به شرکت در فعالیت‌های داوطلبانه در بین این دو گروه تفاوت وجود دارد به گونه‌ای که برخی از مشارکت‌کنندگان می‌گویند:

"مطالبه‌گری اون‌ها خیلی بیشتر از بومی‌هاست، مثلاً از نظر به یزدی اگر آسفالت کوچه‌مون خرابه خب طوری نیست. می‌گه حالا به بارونی می‌زنه درست میشه تموم میشه میره. اما غیربومی‌ها این طوری نبودند؛ یعنی پیگیر اون مسئله بودن تا رفع بشه تا مشکل کوچه‌شون رفع بشه" (کارشناس دفتر تسهیل‌گیری، P6).

۱-۲) رونق توریسم سلامت

گردشگری سلامت و توریسم درمانی یکی از حوزه‌هایی است که می‌تواند نقشی بسزا در جهت توسعه گردشگری ایفا نماید. شهر یزد دارای یکی از مجهزترین مراکز ناباروری ایران است و همچنین تعداد پزشکان و بیمارستان‌های دولتی و خصوصی در آن قابل توجه است از

این رو به یکی از قطب‌های پزشکی تبدیل شده است و سالیانه پذیرای بیماران زیادی از استان‌های سیستان و بلوچستان، کرمان، بیرجند و غیره است. در این مورد نقل قول یکی از مشارکت‌کننده ارائه می‌گردد.

"از استان‌های سیستان و بلوچستان، هرمزگان یا برخی مواقع کرمان افراد زیادی را می‌بینیم که برای درمان مهاجرت می‌کنن به یزد و در دوره درمان‌شون در یزد ساکن هستند. به جای اینکه مسیر دورتری را طی بکنند و بخوان برن تهران یا مثلاً مشهد" (پژوهشگر، P7).

۳-۱) معرفی شهر یزد به‌عنوان شهری امن

امنیت همواره از دغدغه‌های بشری در طول تاریخ بوده است و هر اقدامی که در جهت تأمین امنیت صورت پذیرد می‌تواند در میان اقشار مختلف جامعه اعتماد و آرامش ایجاد کند. یکی از ملاک‌های انتخاب شهر یزد برای اقامت از نگاه مهاجران وجود امنیت اجتماعی در شهر یزد است، امنیتی که با اتکا بر نیروی انتظامی به دست نیامده، بلکه ریشه در نحوه رفتار بومیان دارد که به فرد مهاجر نوعی حس امنیت و آرامش را القا می‌کند. در ادامه نقل قولی از یکی از اطلاع‌رسان‌ها ارائه می‌شود:

"اصطلاحاً میگن خاک یزد دامنگیره، اگر بخوام تعبیرش کنیم و به زبان علمی توضیح بدم باید بگم که یکی از چیزایی که یزد داره امنیت اجتماعی بالای اونه" (دبیر آموزش و پرورش، P9).

مهاجرانی که برای کار و زندگی به استان یزد می‌آیند ناگزیر به تعاملات اقتصادی چون اجاره یا خرید منزل، معاملات اقتصادی، خرید کالا، خدمات و غیره هستند. تعدادی از آن‌ها عنوان می‌کنند که معاملات اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌های خود را با آرامش و امنیت انجام می‌دهند:

"یزدی‌ها افراد قابل اعتمادی هستند و انجام معامله اقتصادی باهاشون کم‌ریسکه، پس فرد مهاجر دست و دلش نمی‌لرزه که سرش کلاه بذارن پس راحت نخونه و ماشین و ... معامله میکنه" (کسبه، P5).

از طرف دیگر نوعی امنیت در روابط و مناسبات افراد وجود دارد که ناشی از احترام به حقوق دیگران، توجه به حلال و حرام، سعه صدر و خیرخواهی است، این بعد از امنیت به اطمینان و آرامش افراد در مورد اصول اخلاقی در سطح بین فردی نظر دارد:

"در بین مردم نوعی حس امنیت حاکمه، حتی احترامی که به حقوق هم میگذارن و اون حلال و حرامی که بهش معتقدن باعث شده جو امنی در شهر یزد ایجاد بشه و زندگی را برای آدما به مقداری خوشایندتر و راحت‌تر کنه و من هر جا برم این خصوصیت یزد را به همه میگم و خب به نوع تبلیغ برای یزده" (کسبه، P13).

۱-۲) شهر یزد بستری مناسب برای جذب شاغلان یقه آبی

یک کارگر یقه‌آبی عضوی از طبقه کارگر است که به کارهای یدی اشتغال دارد و به صورت ساعتی حقوق می‌گیرد یا برای انجام دادن کاری مشخص، طی قراردادی با کارفرما مشغول به فعالیت می‌شود. با توجه به صنعتی شدن شهر یزد و رشد کارخانه‌ها و کارگاه‌ها، بخش قابل توجهی از مشاغل کارگری در این کارخانه‌ها توسط کارگران یقه آبی مهاجر اشغال می‌شوند. در این مورد یکی از مشارکت‌کنندگان بیان کرد که:

"مهاجرپذیری یزد از استان‌های همجوار به‌ویژه استان‌های کمتر توسعه یافته در ایران انجام میشه و ماهیت این مهاجرت شغلی و کاریه. چون یزد در کنار خود یک سری صناعی را دارد که هم نیروی کار ماهر را جذب می‌کنه و هم نیروهای یدی در این صنایع جذب شدن" (مدرس دانشگاه، P16).

مشاغل یدی نیاز به سطح سواد بالایی ندارند، از طرفی سال‌های سال است که شهر یزد از نظر تعداد تحصیل‌کرده‌ها گوی سبقت را از دیگر استان‌ها ربوده و در سطح مطلوبی قرار دارد.

حتی سال‌های سال بسیاری از مدیران و تصمیم‌گیرندگان به این می‌بالیدند که به‌عنوان نمونه ۱۰ سال است که استان یزد در کنکور رتبه اول را کسب نموده و قبولی‌های خوبی در دانشگاه دارد، حالا همان دانش‌آموزانی که روزی تمام تلاش‌شان را برای تحصیل در دانشگاه نمودند و ما از جهت کسب رتبه‌های خوب و قبولی بالا در دانشگاه تحسین‌شان می‌کردیم حاضر به انجام هر کاری نیستند. در ادامه نقل قولی از یکی از مشارکت‌کنندگان ارائه می‌گردد:

"خیلی از جوانای یزدی چون سطح سواد بالایی دارن حاضر نیستن در قالب نیروی کار ساده مشغول به کار بشن. پس خیلی از مهاجرانی که از روستاهای اطراف یزد بودن یا حتی از روستاهای اطراف کرمان و شیراز بودن اومدن و در این شهرک صنعتی مشغول به کار شدن" (مدرس دانشگاه، P11).

۲) نقاط ضعف

همان‌گونه که انتظار می‌رود ورود و گسترده مهاجران موجب شکل‌گیری بحران‌های مختلفی در استان یزد شده است و نقاط ضعف حضور فراگیر مهاجران را آشکار ساخته است. براساس اطلاعات به دست آمده، پنج یافته کلیدی در رابطه با نقاط ضعف حضور مهاجران در استان یزد استخراج گردید که عبارتند از: ۱. بازتولید محیط شهری نازیبا، ۲. دشواری‌های زندگی در همسایگی یک خانواده گسترده، ۳. بی‌تفاوتی اجتماعی عامل بازتولید آسیب، ۴. فقدان سرمایه اقتصادی مکفی و ۵. استیگمای عار برای مشاغل سطح پایین.

۲-۱) بازتولید محیطی شهری نازیبا

امروزه یکی از اصلی‌ترین چالش‌های شهرهای قرن ۲۱م به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، بافت فرسوده و یا همان بافت قدیمی شهر است. گذر زمان و گسست کالبدی بافت‌های قدیمی از نظر کالبدی و عملکردی با بافت‌های نوساز شهری منجر به شکل‌گیری ساختی دوگانه در این شهرها شده است. علاوه بر آن تنزل سیمای کالبدی در این بافت‌ها منجر به کوچ بخش

قابل توجهی از ساکنان بومی از بافت فرسوده و تاریخی شهرهایی مانند شهر یزد شده است. اما عمق چالش بیش از آن است که گفته شد. زیرا در چنین شرایطی ساکنان بومی نه تنها خانه‌های فرسوده و به اصطلاح کلنگی خود را به حال خود رها می‌کنند بلکه برای کسب درآمد، آن‌ها را به مهاجرانی اجاره می‌دهند که وضعیت اقتصادی مطلوبی ندارند و ناچارند به زندگی در چنین منازلی تن دهند.

"اجاره خانه‌های فرسوده و قدیمی به مهاجرانی که توان پرداخت اجاره بالا را ندارند. این کار ظاهر شهر یزد را نازیبا می‌کند چون صاحب ملک فقط اجاره برایش مهمه نه مرمت می‌کند و نه مهاجر از این خونه‌ها مراقب می‌کند" (کسبه، P13).

وجود ساختمان‌هایی با ظاهر آشفته و بی‌نظم حامل نشانه و پیامی مبنی بر آن است که صاحب‌خانه و اهل محل اعتنایی به اوضاع خانه ندارند، حتی چنین نشانه‌ای ممکن است با نشانه‌های دیگری از آشفته‌گی مانند (رها کردن زباله، محیط کثیف و آلوده، وجود ماشین‌های اوراق در کنار منازل و غیره) همراه شود آن‌گاه چنین مناطقی فرایند زوال را با سرعت بیشتری پشت سر می‌گذارند به گونه‌ای که برخی از اهالی بومی دیگر تمایلی به سکونت در آن محلات نخواهند داشت.

"یه خونه اصلاً در نداشت و مهاجر به جای در، حصیر گذاشته و با خانواده‌اش داره زندگی می‌کنه" (مدرس دانشگاه، P15).

"سمت ما مهاجرانی که از جنوب شرق اومدن یزد تعدادشون زیاده و متاسفانه بارها شاهد این بودیم و هستیم که زباله‌های خودشون رو در کوچه رها می‌کنن که توی تابستون باعث میشه کوچه پر بشه از بوی نامطبوع و توی زمستون هم گریه‌ها زباله‌ها را توی کوچه پخش می‌کنن" (کسبه، P14).

۲-۲) دشواری‌های زندگی در همسایگی یک خانواده گسترده

در جامعه معاصر نوع خانواده مسلط، خانواده هسته‌ای است. سیر تحول ساختار خانواده نشان می‌دهد که تحت تأثیر شهرنشینی، سبک زندگی مدرن و تمایل به نومکانی بعد از ازدواج خانواده‌های گسترده را به تبدیل به خانواده‌های هسته‌ای کرده است. اما در برخی از مناطق ایران همچنان خانواده‌های گسترده وجود دارند به‌عنوان نمونه در بین شهروندان ساکن در استان سیستان و بلوچستان تمایل به زندگی گروهی بالاست. برای مثال یکی از مشارکت‌کنندگان بیان می‌کند:

"زندگی گروهی در بین سیستان و بلوچستانی‌ها رواج دارد، مثلاً توی محله ما به خونه اجاره می‌کنن و ۱۵ نفر توی اون خونه دارن زندگی می‌کنن و رفت و آمدی که دارن باعث سلب آسایش همسایه‌ها شده" (کارمند موسسه خیریه، P1).

برخی از خویشاوندان نسبی و سببی نیز با توجه به تغییراتی که در سبک زندگی انسان امروزی رخ داده مستقل از یکدیگر زندگی می‌کنند. اما همچنان روابط اجتماعی خود را حفظ نمودند و به‌طور هفتگی، دور یکدیگر جمع می‌شوند. پدیده‌ای که امروزه به‌واسطه دغدغه‌های زیاد زندگی شهری کم‌تر مورد توجه قرار می‌گیرد و چه بسا برای برخی از خانواده‌ها که تمایلی به رفت‌وآمد فراوان ندارند آزاردهنده تلقی شود.

"تا نیمه شب مهمون داشتن و پر سرو صدا بودن اما توی یزد رفت و آمد مردم خیلی کمتره نسبت به شهرهای دیگه و خب سر و صداشون هم کمتره" (مدرس دانشگاه، P16).

۲-۳) بی‌تفاوتی اجتماعی عامل بازتولید آسیب

بی‌تفاوتی اجتماعی با شاخص‌هایی مانند کناره‌گیری مدنی و سهیم نشدن در مسائل و موضوعات زندگی اجتماعی، دلسردی، تفکیک عامدانه منافع شخصی از خواسته‌های عمومی و بی‌اعتنایی نسبت به اتفاقاتی که در اطراف فرد رخ می‌دهند، سنجدیده می‌شوند (عنبری و غلامیان، ۱۳۹۵). بی‌تفاوتی اجتماعی به‌مثابه یکی از واقعیت‌های اجتماعی استان یزد نقش مهمی در بروز

آسیب‌های مختلف داشته است و بدل به نوعی نقطه ضعف برای مردم یزد شده است. یکی از مشارکت‌کنندگان روایت خود را چنین باز می‌گوید:

"در حاشیه شهر یزد دیدیم که برخی میان زیاله‌هاشون و میذارن سر کوچه و ظاهر محله خیلی نازیبا میشه. وقتی می‌گفتیم به همسایه‌شون که چرا نمیرین دم خونه همسایه‌تون و با لحن معمولی و محبت‌آمیز بگن که ساعتی که ماشین زیاله میاد سر کوچه فلان ساعته و زودتر از این ساعت زیاله نذارین؟؟ در جواب می‌گفتن به من ربطی نداره!! یعنی مسئولیت اجتماعی ندارن" (کارشناس دفتر تسهیل‌گری، P6).

بی‌تفاوتی اجتماعی در بین یزدی‌ها موجب شده که مشکلات خرد و کلان موجود در شهر یزد حل نشده باقی بمانند و یا بازتولید شوند چرا که شهروندان یزدی عزمی جدی برای بهبود شرایط ندارند. یکی از اطلاع‌رسان‌ها نیز به ارائه درک شخصی خود از این مسئله پرداخته است:

"وقتی من به‌عنوان مهاجر وارد این شهر میشم و می‌بینم هر رفتاری انجام بدم کسی بهم تذکر نمیده، خب باعث میشه که من به زندگی در این شهر علاقمند بشم و شاید خیلی‌ها یزد رو ترجیح بدهند" (مشاور، P8).

۴-۲) فقدان سرمایه اقتصادی مکفی

از دیرباز، محققان مختلف سرمایه اقتصادی را مجموعه دارایی‌های فرد تعریف می‌نمودند و سرمایه اقتصادی را با شاغل بودن یا نبودن، وضعیت منزل مسکونی، وضعیت مالکیت خودرو و کلاً ثروت خانواده می‌سنجیدند. بخش قابل‌توجهی از مهاجران به‌ویژه مهاجرانی که از شهرهای جنوب، جنوب شرق و شرقی ایران به استان یزد می‌آیند برای ورود به بازار کار یدی، به این استان مهاجرت می‌کنند بنابراین تعداد قابل‌توجهی از آن‌ها بیکارند و برای یافتن شغل به یزد می‌آیند. یکی از اطلاع‌رسان‌ها می‌گوید:

"ورودی به استان یزد بیشتر از مناطق و استان‌های محروم مثل زابل، روستاهای اطراف کرمان مثل انار و روستاهای اطراف فارس است و بخش قابل‌توجهی از این مهاجران سرمایه قابل‌توجهی ندارند" (سرپرست فنی کارخانه، P10).

مهاجرانی که برای یافتن شغل، حتی شغلی یدی و سخت به استان یزد مهاجرت می‌کنند به دلیل تجربه طولانی مدت بیکاری در جامعه مبدأ قادر به خرید منزل در جامعه مقصد نیستند و در مناطق پایین شهر یا بافت تاریخی شهر یزد که دسترس‌پذیری خوبی نسبت به امکانات شهری دارد منزلی را اجاره می‌کنند و حتی برای گذراندن زندگی خود از خیریه‌های استان یزد کمک می‌گیرند. از این رو به نظر می‌رسد از سرمایه اقتصادی مطلوبی برخوردار نیستند و در این مورد یکی از مشارکت‌کنندگان چنین روایتی را ارائه می‌کند که:

"برخی از مهاجرانی که به شهر یزد میان، به دلیل نداشتن سرمایه اقتصادی مناسب تغذیه خوبی ندارند و به دلیل مشکلات اقتصادی که دارند از خیریه‌های استان یزد کمک می‌گیرند" (کارمند موسسه خیریه، P1).

۲-۵) انگ عار برای مشاغل سطح پایین

در فرهنگ ایرانی برخی باورها نسل به نسل منتقل شده‌اند و رد پای آن را می‌توان کم‌وبیش در بین صحبت‌های مردم عامه و حتی قشر تحصیل‌کرده یافت. یکی از این باورها "کار که عار نیست"، نام دارد. در واقع مقصود از این جمله آن است که با هر کاری که آبرومند باشد و بتوان با آن روزی حلالی کسب کرد باید زندگی را پیش برد. اما می‌بینیم که در عمل، کنش شغلی شهروندان یزدی با این باور که ریشه در فرهنگ سنتی ایرانی دارد، همراستا نیست. زیرا بخش قابل‌توجهی از جوانان تمایل به اشتغال در مشاغل کارگری و سخت ندارند و آن‌ها را برازنده خود تلقی نمی‌کنند. در این خصوص برخی از اطلاع‌رسان‌ها روایت‌هایی را مطرح نمودند:

"با توجه به اینکه نیروی کار بومی یا یزدی تمایلی به کار کردن در بازار کار پادویی یزد ندارد از استان‌هایی مثل سیستان و بلوچستان خیلی‌ها میان برای انجام این کارها" (مشاور، P8).

"به علت اینکه در شهر یزد همه همو می‌شناسن و شهر کوچکیه، خیلی از یزدی‌ها حاضر نیستن خیلی از کارها را بکنن مثل کارهای خدماتی و نظافتی. اما مهاجرین حاضرین این کارا را بکنن" (سرپرست فنی کارخانه، P10).

۳) فرصت‌ها

ورود موج گسترده‌ای از مهاجران به استان یزد، دیدگان کارشناسان، بومیان و محققان را بر روی فرصت‌های جدید ایجاد شده گشود. به‌گونه‌ای که در این زمینه می‌توان حداقل چهار فرصت کلیدی را فهرست نمود: ۱. یقه آبی‌های فروتن، ۲. تکنوکرات‌های مهاجر عاملان رونق اقتصادی، ۳. آشنایی با مشخصات فرهنگی مهاجران و ۴. مهاجران به مثابه سرمایه فرهنگی.

۳-۱) یقه آبی‌های فروتن

یقه آبی‌ها همان کارگران زحمت‌کشی هستند که در مشاغلی کم‌دستمزد اما سخت و طاقت‌فرسا فعالیت دارند. زحمات‌شان جدی گرفته نمی‌شود اما اگر یک روز نباشند؛ چرخ‌های تولید کارخانه‌ها از حرکت می‌ایستد، زباله‌ها در سطح شهر باقی خواهند ماند، استخراج منابع در دل زمین یا کوه با مشکل روبه‌رو خواهد شد و کارهای ساختمانی به سختی و پرهزینه‌تر جلو خواهند رفت، موارد ذکر شده تنها نمونه‌های کوچکی از حوزه‌های شغلی است که در آن شاهد حضور پررنگ کارگران یا یقه آبی‌های فروتن هستیم. در ادامه نقل قول‌هایی از اهمیت حضور کارگران در عرصه‌های مختلف شغلی ارائه شده است:

"راه افتادن برخی از کارها توسط نیروهای کار مهاجر که اگر نبودند خیلی از این مشاغل راه نمی‌افتاد یا با هزینه‌های بالاتر انجام می‌شد. در بحث کسب و کار ساختمانی، مهاجران با هزینه خیلی کمتر از کارگر یزدی کار می‌کنن، در صورتی که ترغیب یزدی برای انجام چنین کارهایی با هزینه بسیار بالاتری صورت می‌گیره" (سرپرست فنی کارخانه، P10).

بخش قابل توجهی از این مشاغل سخت توسط مهاجران ایفا می‌گردد زیرا یزدی‌ها به دلیل نگرانی از رویارویی با استیگمای احتمال بی‌اعتباری از پذیرش چنین مشاغلی در محیط کوچکی چون یزد امتناع می‌ورزند.

"نیروی کار مهاجر در کارهای ساختمانی یا کوره‌های آجرپزی یا کارهای یدی سختی که هر فرد یزدی به راحتی تن به چنین کارهایی نمی‌ده مشغول به کار میشه" (پژوهشگر، P12).

۲-۳) تکنوکرات‌های مهاجر؛ عاملان رونق اقتصادی

تکنوکرات‌ها همان مهندسان و اندیشمندان هستند که به واسطه برخورداری از دانش فنی و مهارت، فعالیت‌های اقتصادی را رهبری می‌کنند و چرخ کارخانه‌ها، کارگاه‌ها و مراکز تولیدی را به پشتوانه مهارت فنی و توان خلق ایده خود به حرکت در می‌آورند. طی سال‌های اخیر استان یزد به جذب تکنوکرات‌های مورد نیاز خود در عرضه صنعت در سراسر ایران پرداخته است. در این مورد، مشارکت‌کننده شماره ۱۰ که خود یکی از تکنوکرات‌های مهاجر در استان یزد است به مزایای حضور فن‌سالاران غیربومی در عرضه اقتصادی اشاره می‌کند:

"مهاجرینی که متخصص هستن و به واسطه تخصص شون میان و در کارخانه‌های یزد مشغول به کار میشن به پیشرفت اون کارخونه کمک میکنن چون یک سری علم و ایده دارن که در شهر یزد بسترش فراهم شده تا پیاده‌اش کنن و خب باعث چرخوندن چرخ تولید کارخانه میشن. حتی باعث میشن از قبل این ایده، کلی کارگر نون بخورن. وقتی به رونق اون کارخونه کمک بشه مسلما به کل شهر یزد و اقتصاد شهر یزد کمک میشه" (سرپرست فنی کارخانه، P10).

۳-۳) آشنایی با مشخصات فرهنگی مهاجران

فرهنگ مجموعه‌ای پیچیده، متشکل از مقوله‌های مختلفی چون زبان و لهجه، سبک پوشش، نوع تغذیه، آداب و رسوم و غیره است که تحت عنوان عناصر فرهنگی یا مشخصات فرهنگی معرفی می‌گردد. مردمان هر خطه‌ای بسته به شرایط محیطی، مذهبی، تاریخی و قومیتی خود با عناصر فرهنگی مختص به خود از دیگران متمایز می‌گردند و در هنگام مهاجرت، بخش قابل توجهی از

عناصر فرهنگی خود را با خود به جامعه مقصد حمل می‌کنند. در واقع، ما شاهد نوعی اشاعه فرهنگی همراه با جابه‌جایی مهاجران هستیم. چنین پدیده‌ای در درون خود حاوی فرصت‌های مختلفی است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره شده است.

"آشنا شدن با صنایع دستی مهاجران چون در مناطق حاشیه‌ای از طرف دفاتر تسهیل‌گیری شرايطی فراهم میشد که خانم‌ها سازه‌های خودشونو یا صنایع دستی منطقه‌شون رو بیارن و برای فروش عرضه کنن" (مدیر دفتر تسهیل‌گیری، P2).

"آشنایی با ویژگی‌های فرهنگی مردم استان‌های مختلف مانند لباس محلی، غذای محلی" (کارمند موسسه خیریه، P1).

۳-۴ مهاجران به مثابه سرمایه فرهنگی

سرمایه فرهنگی به معلومات کسب‌شده، مدرک تحصیلی، دانش و مهارت فردی اشاره دارد. طی سال‌های اخیر با شتاب گرفتن بخش صنعت در استان یزد نیاز به جذب نیروی متخصص در بخش‌های مختلف افزایش یافته است. از طرف دیگر با برگزاری آزمون‌های استخدامی به صورت متمرکز و امکان انتخاب دیگر استان‌ها به‌عنوان مراکز خدمت تعداد مهاجران تحصیل‌کننده در استان یزد افزایش یافته است. علاوه‌براین، تعدادی از مدیران سازمان‌های مختلف و اساتید دانشگاه غیربومی هستند. زیرا از یک طرف در استان یزد استقبال چشمگیری نسبت به پذیرش سرمایه انسانی غیربومی وجود دارد و از طرف دیگر شهر یزد یکی از شهرهایی است که از نظر برخورداری از خطوط حمل و نقل ریلی، هوایی و زمینی دسترس‌پذیری مناسبی نسبت به بسیاری از شهرها دارد. ازاین‌رو، طی دهه اخیر شاهد ورود مهاجران از شهرهای دور و نزدیک بوده است؛ مهاجرانی که برخی از آن‌ها از سطح تحصیلات مناسبی نیز برخوردارند و برای اتخاذ مشاغل کارمندی، مدیریتی و غیره به استان یزد مهاجرت نمودند.

"برخی از مهاجرا کارآفرین و برخی شون مدیرن. مثلا چند سال پیش یادمه یه شهرداری برای شهر یزد انتخاب شد که اصفهانی بود و تو دوره خودش باعث زیبایی سازی بیشتر شهر یزد شد. اما خب بالاخره از یزد رفت و به تهران مهاجرت کرد. اما تا دوره‌ای که بود کارشو خوب انجام داد و شهر یزد را به لحاظ زیبایی سازی متحول کرده بود" (پژوهشگر، P7).

۴) تهدیدها

برخلاف فرصت‌هایی که به وجود آمده، در این بخش به تهدیدهای مختلفی که جامعه میزبان با آن روبه‌رو است اشاره شده است. تهدیداتی که در سطوح مختلفی از نگرانی‌های ملموس و کلان ظاهر شدند. از جمله نگرانی‌هایی چون ۱. دشواری شغلیابی برای نیروی کار بومی، ۲. غریبه عامل تشدید بدبینی، ۳. تشدید بحران زیست‌محیطی، ۴. لانه‌گزینی مهاجران در بافت تاریخی، ۵. افزایش آسیب‌های اجتماعی.

۴-۱) دشواری شغلیابی برای نیروی کار بومی

با ورود پرتعداد مهاجران تحصیل کرده و کم‌سواد به استان یزد شاهد اشباع بازار کار از نیروی کار فکری و یدی هستیم. پدیده‌ای که حس رقابت را در بین بومیان و مهاجران بیشتر ساخته است، حسی که در برخی مواقع تبدیل به حس مزاحمت و تنفر نسبت به نیروی کار مهاجر شده است:

"تعداد زیادی از مهاجرین میان به یزد و فرصت افراد تحصیل کرده یزدی رو می‌گیرند و بعد از اینکه جای پاشون محکم شد این دفعه درخواست انتقالی میدن و یزد رو ترک می‌کنند. یعنی در واقع، این چند وقتی که من در دفتر مشغول به کار هستم؛ چون یکی از حوزه‌های کاری دفتر بازرسی، تایید نهایی درخواست افرادی هست که می‌خوان جابجایی شغل انجام بدهند. بنابراین در حوزه روابط عمومی داشتیم نمونه‌هایی رو؛ مثلا نیرویی که با ليسانس از شهرکرد اومده اینجا فرصت یک من یزدی رو اشغال کرده و الان موقعیتش ثابت شده و بواسطه شش هفت سال کار، رزومه کاری داره و با وجود تعهد تونسته نظر ریاست رو

جلب‌کنه و از یزد بره و این دقیقاً فرصت‌سوزی اشتغال برای یک نیروی تحصیل‌کرده یزدی هست" (مدرس دانشگاه، P11).

۲-۴) غریبه عامل تشدید بدبینی

سنخ بیگانه اشاره به افرادی دارد که از چارچوب مکانی خاص کنده شده و چارچوب مکانی جدیدی را برای زیست برمی‌گزینند. آن‌ها گروهی هستند که امروز می‌آیند و فردا و فرداها در محل زیست جدیدشان می‌مانند. از نگاه بومیان، از یک طرف تازه‌واردان تعلق خاطر سرزمینی ندارند و از طرف دیگر بخش قابل‌توجهی از آن‌ها تحت‌تأثیر اجاره‌نشینی مدام در حال جابه‌جایی محل سکونت خود هستند. بنابراین همواره در وضعیت گمنامی باقی می‌مانند. شرایطی که برای بومیان بی‌اعتمادی را به وجود می‌آورد زیرا در محیط اطراف‌شان افرادی وجود دارند که شناخت دقیقی از آن‌ها ندارند. در این مورد روایتی از یکی از اطلاع‌رسان‌ها نقل می‌شود:

"حس میکنی محله‌ای که توش داری زندگی میکنی به خاطر وجود این همه افراد ناشناس خیلی امن نیست و بیشتر باید مراقب باشی، چون اکثراً مستاجرن و سال به سال تغییر میکنن" (کسبه، P14).

این وضعیت در محلات حاشیه‌نشین که تعداد مهاجران کم‌درآمد در آن بیشتر است با حساسیت بالاتری قابل بررسی است در این زمینه نقل قولی از اطلاع‌رسان شماره ۸ ارائه می‌شود:

"نگرش مردم یزد نسبت به مناطق حاشیه‌نشین شهر منفیه. چون حس میکنن با حضور مهاجران و افراد غریبه که برخی‌شون معتادن و برخی سطح درآمد خیلی کمی دارن، اون منطقه ناامنه و حتی اون مناطق توانایی پیشرفت نداشته است و اغلب یزدی‌ها هم تمایل به اسکان در این مناطق را ندارند" (مشاور، P8).

۳-۴) تشدید بحران زیست‌محیطی

شهر یزد اکنون گرفتار معضل بحران آب است که با گسترش صنایع پر آب‌خواه و پذیرش بدون برنامه مهاجران رو به تشدید است. مهاجرانی که هر روز با سکونت خود در مناطق حاشیه‌ای بر وسعت آن نیز می‌افزایند.

"استان یزد، استانی با ویژگی آب و هوایی گرم و خشک و سال‌های ساله که با بحران بی‌آبی روبه‌روست و افزایش جمعیت استان از طریق مهاجرپذیری، بحران آب را شدیدتر می‌کند."
(مدرس دانشگاه، P15).

در کنار افزایش جمعیت بومیان در یزد، شاهد افزایش ورود مهاجران به شهر یزد هستیم. پدیده‌ای که موجب بروز ترافیک‌های طولانی در میادین و معابر اصلی شهر در زمان صبحگاهی و ظهرگاهی می‌شوند در این مورد به نقل قول یکی از مشارکت‌کنندگان پرداخته شده است:
"در چند سال اخیر حجم ترافیک شهر یزد به شدت افزایش یافته است به‌ویژه اول صبح و بعد از ظهر که نیروی کار قصد رسیدن به محل کار را دارد، درحالی‌که قبلاً این‌گونه نبود"
(کسبه، P4).

همچنین لازم به ذکر است که مهاجران کم‌درآمد با توان مالی اندک نه تنها به سکونت در مناطق حاشیه‌نشین روی می‌آورند، بلکه در برخی موارد بدون توجه به شرایط محیطی محل زندگی‌شان به راه‌اندازی مشاغلی می‌پردازند که ساکنان نواحی دور و نزدیک به خودشان را در معرض خطر بیماری و آلودگی‌های زیست‌محیطی قرار می‌دهند:

"..... خانواده‌ای بود از سیستان و بلوچستان، خونه‌ای رو اجاره کرده بود؛ خودش طبقه بالا ساکن بود و زیرزمینش رو برای پرورش بلدرچین و بوقلمون آماده کرده بود، که وقتی وارد اون کوچه می‌شدی، بوی نامطبوعی کل اون کوچه رو گرفته بود. ما وقتی پیگیر شدیم و بررسی کردیم فهمیدیم که یکی از خانه‌ها چنین کاری کرده درحالی‌که که طرف مستاجر بود و حق اینکه خونه رو مرغداری بکنه نداشت" (کارشناس دفتر تسهیل‌گری، P6).

۴-۴) لانه‌گزینی مهاجران در بافت تاریخی

بافت تاریخی شهر یزد از ارزشمندترین بافت‌های شهری است و لزوم حفظ ارزشمندی این بافت در کنار تداوم جریان زندگی در آن مسئله‌ای آسان نیست. حفظ هر محله مشارکت فعال تمام ساکنان بومی و غیربومی محله را می‌طلبد. اما این بناهای تاریخی مدت‌های مدیدی است که یا به حال خود رها شدند و یا به‌عنوان خانه‌های کلنگی بی‌مصرف به مأمنی برای مهاجران کم‌درآمد تبدیل شدند که اهمیتی به ارزشمندی بافت منطقه نمی‌دهند در این زمینه یکی از اطلاع‌رسان‌ها بیان می‌کند که:

"شهر یزد به سبب وجود بناهای خشتی به‌عنوان دومین شهر تاریخی جهان شناخته می‌شود. بناهایی که به‌دلیل فرسودگی نیاز به بازسازی و رسیدگی دارند اما بیشتر یزدی‌ها به این بناها به چشم خانه‌های کلنگی نگاه می‌کنند که یا باید خرابش کرد یا اجاره داد. خیلی از یزدی‌ها چنین خانه‌هایی را نمی‌پسندند. بنابراین اونا را اجاره میدن به مهاجران، به‌ویژه مهاجرانی که از جنوب شرقی ایرانی میان. مهاجر هم که دلش نمی‌سوزه ... " (مدرس دانشگاه، P15).

بافت‌های تاریخی شهر یزد غالباً در مراکز شهری که دسترس‌پذیری مناسب به خدمات و امکانات شهری دارند، واقع شده است. حفظ اصالت و رفع آسیب از آن‌ها یک ضرورت است. اما متأسفانه به‌دلیل عدم توجه میراث فرهنگی و دیگر سازمان‌های مرتبط، سازه‌های تاریخی از روی آگاهی یا ناآگاهی تخریب می‌شوند.

"خیلی از مهاجران در محدوده خیابان امام که پر از خانه‌های قدیمی اما زیبا و ارزشمند است سکونت دارند. یکی از خانه‌ها زیرزمین ارزشمندی داشت که متأسفانه فرد مهاجر بدون توجه به ارزشمندی این بنا لوله فاضلاب خود را به طرف این زیرزمین هدایت کرده و الان این بافت آسیب دیده و صاحب‌خانه هم که اصلاً به این چیزا توجه نداره " (کسبه، P14).

۵-۴) افزایش آسیب‌های اجتماعی

از ویژگی‌های عصر حاضر می‌توان به رشد شهرنشینی، تغییر سبک زندگی و گذار جوامع از سنت به مدرنیته نام برد. چنین حرکاتی برای جوامع انسانی تحولات عمده‌ای در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به دنبال داشته است و موجبات تغییر ساختارهای اجتماعی و نظام ارزشی حاکم بر جوامع شده‌اند. یکی از مهم‌ترین تغییرات، ظهور آسیب‌های اجتماعی متنوع و نوپدیدی در زیر پوست شهرهای مدرن امروزی است؛ آسیب‌هایی که از آموزش ناکافی شهروندان، مصائب اقتصادی و بستر فرهنگی و اجتماعی جامعه تغذیه می‌کنند.

افزایش سطح آسیب‌های اجتماعی و ظهور آسیب‌های نوپدید در استان یزد در شرایطی رو به افزایش است که استان یزد در کنار جمعیت بومی خود در سال‌های اخیر پذیرای جمعیت قابل‌توجهی از مهاجران داخلی بوده است که به دلیل برخورداری منطقه مورد نظر از بسترهای شغلی مناسب در بخش خدماتی و صنعتی به استان یزد مهاجرت نمودند. هم‌اینک زندگی در شهر یزد همراه با کسب تجربه‌های تازه‌ای است که بسیاری از آن‌ها ناخوشایند و آزاردهنده هستند. یکی از این تجربیات آزاردهنده، گسترش آسیب‌های اجتماعی آشکار و پنهانی است که لزوم اقدام برای پیشگیری را صد چندان ساخته است. در ادامه به ارائه برخی از آسیب‌های اجتماعی که اطلاع‌رسان‌ها اشاره داشتند، پرداخته شده است:

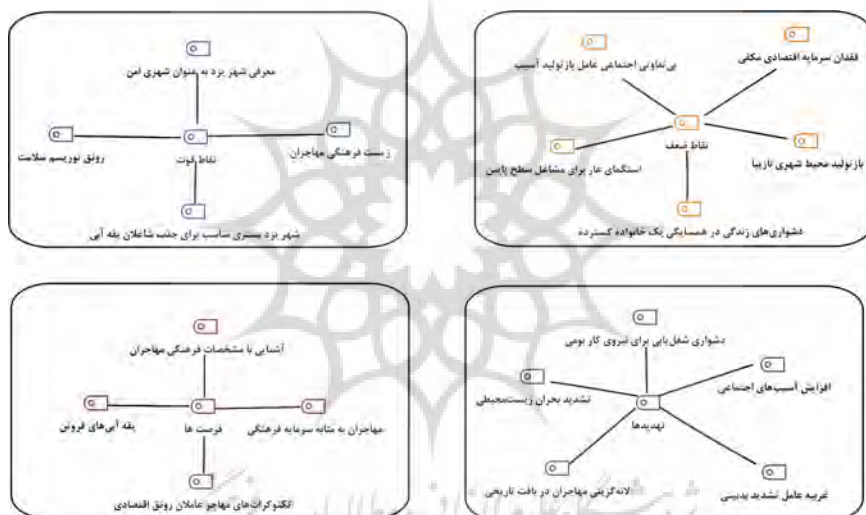
"طبق چیزهایی که ما دیدیم مصرف مواد مخدر در بین مهاجرها در سنین پایین زیاد بود؛ به‌خصوص مهاجرانی که از شهرستان‌های استان کرمان اومده بودن. ما چند تا خانواده رو دیدیم که فرزندان‌شون در سن سبزه چهارده سالگی استعمال مواد مخدر داشتن" (مدیر دفتر تسهیل‌گری، P2).

"بحث تکدی‌گری زنان مهاجر هم یه مورد خیلی مهمه که زیاد می‌دیدم مثلاً موردهایی بودن که ما شناسایی کرده بودیم و می‌دیدیم که سر فلان چهارراه یا فلان خیابون تکدی‌گری

می‌کنه و بچه‌هاشون هم که بچه‌های کار محسوب می‌شدند و زباله‌گردی می‌کردند" (مدرس دانشگاه، P16).

۵) تحلیل سوات

به‌منظور ارزیابی وضعیت مهاجران در استان یزد که یکی از مهاجرپذیرترین استان‌های کشور ایران به شمار می‌آید تحلیل سوات (شکل ۱) براساس نتایج مطالعه ارائه شد.

شکل ۱- خروجی نرم‌افزار مکس کیودا، تحلیل سوات نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای

حضور مهاجران داخلی در استان یزد

جدول ۵، اهمیت کدهای استخراج شده از پژوهش را به تفکیک فراوانی آن‌ها نشان می‌دهد. در مجموع، ۹۶ کد از تحلیل‌ها بدست آمد. با توجه به مندرجات جدول، افزایش آسیب‌های اجتماعی و تشدید بحران زیست‌محیطی به‌ترتیب مهم‌ترین تهدیدهای حضور مهاجران برای استان یزد هستند. پس از آن دشواری شغلیابی برای نیروی کار بومی، سکونت مهاجران در بافت تاریخی و غربیه عامل تشدید بدبینی در اولویت‌های سوم و چهارم قرار می‌گیرند. همچنین

لازم به ذکر است که مهاجران داخلی فرصت‌های مختلفی برای استان یزد فراهم ساخته‌اند که به ترتیب اولویت عبارتند از: مهاجران به مثابه سرمایه فرهنگی، آشنایی با مشخصات فرهنگی مهاجران، یقه آبی‌های فروتن و تکنوکرات‌های مهاجر عاملان رونق اقتصادی.

جدول ۵- خروجی نرم‌افزار مکس کیودا، تحلیل اهمیت کدها به تفکیک فراوانی کد

فراوانی	سامانه کد	فراوانی*	سامانه کد
۲۶	نقاط ضعف	۲۹	تهدیدها
۵	بازتولید محیط شهری نازیا	۵	دشواری شغل‌یابی برای نیروی کار بومی
۵	استگمای عار برای مشاغل سطح پایین	۹	افزایش آسیب‌های اجتماعی
۶	بی تفاوتی اجتماعی عامل بازتولید آسیب	۴	سکونت مهاجران در بافت تاریخی
۶	فقدان سرمایه اقتصادی مکفی	۷	تشدید بحران زیست‌محیطی
۴	دشواری‌های زندگی در همسایگی یک خانواده گسترده	۴	غریبه عامل تشدید بدبینی
۲۱	نقاط قوت	۲۰	فرصت‌ها
۵	رونق توریسم سلامت	۶	مهاجران به مثابه سرمایه فرهنگی
۶	زیست فرهنگی مهاجران	۵	آشنایی با مشخصات فرهنگی مهاجران
۴	معرفی شهر یزد به عنوان شهری امن	۴	تکنوکرات‌های مهاجر عاملان رونق اقتصادی
۶	شهر یزد بستری مناسب برای جذب شاغلان یقه آبی	۵	یقه آبی‌های فروتن

* مجموع فراوانی کدها: ۹۶

علاوه‌براین اطلاعات جدول ۵ نشان می‌دهد که مضامین بی تفاوتی اجتماعی عامل بازتولید آسیب و فقدان سرمایه اقتصادی مکفی مهم‌ترین نقاط ضعف حضور مهاجران در استان یزد محسوب می‌شوند. بازتولید محیط شهری نازیا، استگمای عار برای مشاغل سطح پایین و دشواری‌های زندگی در همسایگی یک خانواده گسترده نیز در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

حضور مهاجران از شهرهای مختلف ایران در استان یزد همراه با نقاط قوت حائز توجهی است که توجه به آن ضروری تلقی می‌شود. براساس اطلاعات مستخرج از مصاحبه با اطلاع‌رسان‌ها،

مضامین زیست فرهنگی مهاجران و شهر یزد بستری مناسب برای جذب شاغلان یقه آبی از مهم‌ترین نقاط قوت محسوب می‌شوند، علاوه‌براین رونق توریسم سلامت و معرفی شهر یزد به عنوان شهری امن در اولویت‌های دوم و سوم قرار دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

استان یزد به‌عنوان یکی از استان‌های مهاجرپذیر ایران در سرشماری سال ۱۳۹۵ جایگاه سوم را در پذیرش مهاجر نسبت به دیگر استان‌ها به خود اختصاص داده است (عسکری‌ندوشن و همکاران، ۱۳۹۸) و طی سه دهه گذشته تغییرات اساسی و گسترده‌ای را تحت تأثیر مهاجرت تجربه کرده است که بی‌تردید مطالعه و تحلیل این تغییرات و واکاوی پیامدهای مثبت و منفی آن درک عمیق‌تری از موضوع به ما می‌دهد.

در بسیاری از تحلیل‌ها، پیامد این مهاجرت‌ها را به حوزه اقتصادی و جمعیت‌شناختی تقلیل می‌دهند و غالباً با نگاهی منفی با این امر اجتماعی برخورد می‌کنند. درحالی‌که باید توجه داشت ماهیت مهاجرت‌های مذکور بسیار پیچیده است و حامل ترکیبی از پیامدهای مختلف است. تحقیق حاضر تلاش کرد تا با بررسی نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مهاجرپذیری استان یزد به بخشی از این پیچیدگی بپردازد و پیامدهای مثبت و منفی حضور مهاجران را بررسی نماید. اهمیت مسئله حضور مهاجران زمانی روشن می‌شود که به نقش آن‌ها در فراهم ساختن فرصت‌ها و یا چالش‌ها توجه گردد.

مروری بر نقاط قوت مهاجرت داخلی نشان داد که استان یزد طی دهه‌های اخیر به خوبی توانسته است از نقاط قوت حضور مهاجران در بخش‌های مختلفی چون صنعت توریسم سلامت، اشتغال، معرفی شهر یزد به دیگران و تغییرات تدریجی اما مثبت، به مطلوب‌ترین شکل ممکن استفاده نماید. برای تبیین یافته مورد نظر نیز می‌توان از نظریه مکتب توسعه‌گرا استفاده نمود، براساس نظریه مکتب توسعه‌گرا برخی از مناطق به لحاظ توسعه از دیگر مناطق پیشی می‌گیرند و فرصت‌های مختلفی را برای ساکنان در آن مناطق فراهم می‌آورند. براین اساس

نیروی انسانی انباشته شده در یک منطقه به مناطقی که فرصت‌هایی بیش از ظرفیت نیروی انسانی خود دارد کشیده می‌شوند (Owusu, 2020). پدیده‌ای که در استان یزد شاهد آن هستیم، استان یزد طی سال‌های اخیر به یکی از قطب‌های پزشکی و صنعتی کشور تبدیل شده است و نسبت به بسیاری از استان‌های مجاور خود از سطح توسعه‌یافتگی مطلوب‌تری برخوردار است از این‌رو به مقصد آن دسته از سرمایه‌های انسانی تبدیل شده است که منطقه خود را تهی از فرصت می‌دانند.

نظریه اقتصاد نئوکلاسیک از پذیرش مهاجران کارگری در شهرک‌های کارخانه‌ای جامعه مقصد به‌عنوان یک عامل کلیدی در توسعه اقتصادی و نوسازی جامعه میزبان نام می‌برد (Ntini, 2016) که با مضامین مستخرج از مطالعه حاضر مانند "فقدان سرمایه اقتصادی مکفی مهاجران" و "شهر یزد بستری مناسب برای جذب شاغلان یقه‌آبی" همراستا است. وقتی صحبت از رونق و توسعه اقتصادی به میان می‌آید بسیاری از کشورها از ورود مهاجران استقبال می‌کنند بدون اینکه به ظلم‌های اجتماعی که به فرد مهاجر در بازار کار وارد می‌شود توجهی داشته باشند. موضوعی که از سوی مکتبی به‌عنوان بدبینان جدید^۱ نسبت به مهاجرت در عرصه بین‌المللی مطرح گردیده است (Gamlen, 2014). این مکتب به مهاجرانی که تحت شرایط کاری سخت، تحمل نابرابری و سوءاستفاده‌های مختلف در بازار کار (Datta et al., 2007) قرار دارند اشاره دارد. واقعیتی که نمی‌توان وجود آن را برای کارگران مهاجر داخلی نیز نادیده گرفت، در این راستا یکی از مضامین تحقیق حاضر را "یقه‌آبی‌های فروتن" تشکیل می‌دهند، یقه‌آبی‌هایی که در شرایط شغلی سخت به فعالیت خود ادامه می‌دهند و چرخ‌های تولید بسیاری از کارخانه‌ها با وجود کارگران به گردش در می‌آیند.

البته لازم به ذکر است که تمام مهاجران، افرادی نیستند که به‌منظور اتخاذ مشاغل یدی دست به جابه‌جایی می‌زنند بلکه برخی از آن‌ها افراد تحصیل‌کرده‌ای هستند که در کارخانه‌ها

به‌عنوان سرپرستان فنی فعالیت دارند و قادر هستند روند موفقیت‌های اقتصادی جوامع مهاجرپذیر را در بخش صنعت شتاب بیشتری ببخشند. نتیجه تحقیق نیز نشان می‌دهد که تکنوکرات‌های مهاجر، عامل مهمی در رونق اقتصادی استان یزد تلقی می‌شوند و نوعی سرمایه فرهنگی برای جامعه میزبان هستند.

براساس یافته‌های مطالعه حاضر حضور مهاجران خالی از تبعات منفی برای استان یزد نبوده است، دشواری‌هایی از جنس اقتصادی، محیطی و اجتماعی هستند. همان‌گونه که بیان شد بخش قابل‌توجهی از مهاجران برای کسب مشاغل یدی به استان یزد می‌آیند مهاجرانی که در کنار مشخصه سرمایه اقتصادی پایین از ویژگی کم‌سواد یا بی‌سواد نیز برخوردار هستند این گروه با حفظ سبک زندگی خود در جامعه مبدأ به منطقه میزبان وارد می‌شوند و چه‌بسا به دلیل تفاوت‌های فرهنگی و مزیقه اقتصادی به کنش‌هایی می‌پردازند که از نگاه بومیان نامطلوب تلقی می‌شوند، مانند زندگی گروهی، رها ساختن زباله در کوچه و زندگی در سکونتگاه‌های نامطلوب. تعدادی از مطالعات پیشین به برخی از آثار منفی مهاجرت برای جامعه میزبان تأکید نمودند که به نتایج تحقیق حاضر مربوط می‌شود. به‌عنوان مثال واسیل و همکاران (۲۰۲۳) نشان دادند که برخی از مهاجران تمایل دارند با همان مشخصات فرهنگی حاکم بر جامعه مبدأ خودشان در جامعه میزبان حضور داشته باشند. سیتومپول (۲۰۲۳) گزارش داد که یکی از آثار مهم مهاجرت برای جامعه مقصد، روبه‌رو شدن با چالش ادغام مهاجران در جامعه میزبان است. از این‌رو چه‌بسا برخی از کنش‌هایی که در مطالعه حاضر در بین مهاجران شناسایی شدند (مانند زندگی گروهی، رها ساختن زباله در کوچه و غیره) ناشی از زیست فرهنگی متفاوت آن‌ها در جامعه مبدأشان باشد. البته زیست فرهنگی متفاوت مهاجران از نگاه بوریس خالی از آثار مثبت نخواهد بود.

بوریس در مطالعه خود به معرفی چندین رویکرد فرهنگی جامعه میزبان نسبت به مهاجران می‌پردازد. یکی از این رویکردها، رویکرد یکپارچگی است و بوریس در این استراتژی بر چندفرهنگی شدن جامعه تأکید دارد. براساس این رویکرد، مهاجران شایستگی حفظ مشخصات فرهنگی خودشان را در جامعه میزبان دارند (برومندزاده و نوبخت، ۱۳۹۳). بخشی از این

مشخصات فرهنگی که مهاجران در استان یزد با آن شناخته می‌شوند، روحیه مطالبه‌گری، مشارکت مدنی و شرکت در فعالیت‌های داوطلبانه است که زیست فرهنگی متفاوت آن‌ها را نسبت به بومیان نشان می‌دهد. زیرا در استان یزد چنین کنش‌هایی در بین بومیان کمتر دیده می‌شود. بنابراین حضور مهاجرانی با چنین مشخصاتی نقطه قوت ارزشمندی برای استان یزد تلقی می‌شود. همچنین حضور مهاجران از شهرهای مختلف در استان یزد فرصت آشنایی با دیگر فرهنگ‌های موجود در ایران را برای بومیان فراهم ساخته است.

در کنار تلقی مهاجران به‌عنوان نوعی فرصت و نقطه قوت برای استان یزد نمی‌توان از تهدیدهایی که ناشی از ورود پرتعداد مهاجران به جامعه مقصد است، غفلت نمود. پدیده‌ای که مکتب شیگاگو نیز تحت تأثیر بروز مشکلات ناشی از مهاجرت بی‌رویه به شهر شیگاگو قصد شناسایی آن را داشت. در مطالعه حاضر، تهدیدهایی چون لانه‌گزینی مهاجران در بافت تاریخی، افزایش آسیب‌های اجتماعی و زیست‌محیطی، ایجاد دشواری در یافتن شغلی مناسب برای نیروی کار بومی و تشدید بدبینی بومیان نسبت به مهاجران شناسایی شدند. برخی از مطالعات پیشین نیز بر پیامدهای فوق تأکید می‌کنند. به‌عنوان نمونه واسیل و همکاران (۲۰۲۳) به دشواری تأمین آب که نوعی چالش زیست‌محیطی است اشاره کرده‌اند. چامی (۲۰۲۲) از افزایش تهدیدهای امنیتی در جامعه مقصد به‌عنوان نوعی چالش گزارش داده است و نتایج مطالعه جعفرلو (۱۳۹۷) نیز نشان داده است که بین افزایش جمعیت مهاجران و افزایش آسیب‌های اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد.

براساس یافته‌های به دست آمده، بافت تاریخی استان یزد به مأمنی برای مهاجران تبدیل شده است. مهاجرانی که به دلیل پایین بودن اجاره‌بها در بافت تاریخی و بی‌تفاوتی بومیان و مدیران شهری نسبت به این مناطق دست به اقداماتی مانند (تخریب آثار تاریخی و بارزش یک خانه سنتی برای هدایت لوله‌های فاضلاب، اجاره خانه‌های سنتی به یک خانواده پانزده نفره مهاجر و غیره) می‌زنند که به بافت تاریخی استان یزد آسیب زیادی وارد. از این رو پیشنهاد می‌گردد سیاستگذاران نسبت به اقدامات ساکنان در بافت تاریخی حساسیت بیشتری نشان دهند و این

مناطق را به حال خود رها ننمایند. همچنین بخش قابل‌توجهی از مهاجران برای یافتن شغل به استان یزد می‌آیند از این‌رو مناسب است تا پذیرش مهاجران در مشاغل مختلف به‌واسطه دفاتر کاریابی انجام گیرد تا هر استان بر حسب ظرفیت اقتصادی خود پذیرای مهاجران باشد و شاهد دشواری شغلیابی در بین نیروی‌های کار بومی نباشیم.

لازم است مطالعات آتی، چالش‌هایی که مهاجران در جامعه میزبان با آن روبه‌رو هستند را مورد واکاوی قرار دهند و عوامل زمینه‌ای و مداخله‌گری که موانع مهمی بر سر ادغام اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مهاجران در جامعه میزبان تلقی می‌شوند و موجب تقویت احساس فاصله اجتماعی بین مهاجران و بومیان می‌گردند را شناسایی کنند.

تقدیر و تشکر

مقاله حاضر توسط صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور {شماره گرنت ۴۰۰۵۲۱۰} حمایت شده است که بدینوسیله سپاسگزاری می‌گردد. مطالعه حاضر براساس مصوبه ۱۴۰۱/۰۸/۰۷ کمیته اخلاق در پژوهش‌های زیست پزشکی دانشگاه یزد دارای شناسه اخلاق IR.YAZD.REC.1401.057 است.

منابع

احمدرش، رشید، و عیدی، معصومه (۱۳۹۷). "زیستن در وضعیت پاندولی؛ مطالعه جامعه‌شناختی تجارب زیسته مهاجران افغان در ایران (مطالعه موردی: تجارب زیسته مهاجران افغان ساکن در محله کشتارگاه یزد)". *بررسی مسائل اجتماعی ایران*. ۹(۱)، ۶۸-۵۱.

<https://doi.org/10.22059/ijsp.2018.65900>

بابایی‌فرد، اسدالله (۱۳۸۹). "توسعه فرهنگی و توسعه اجتماعی در ایران". *رفاه اجتماعی*. ۱۰(۳۷)، ۵۶-۷.

برومندزاده، محمدرضا و نوبخت، رضا (۱۳۹۳). "مروری بر نظریات جدید مطرح شده در حوزه مهاجرت". *جمعیت*. ۲۱(۹۰ و ۸۹)، ۷۳-۹۰.

تنها، فاطمه؛ حسین محمودیان، رسول صادقی، مجید کوششی و ربیعی دستجردی، حمیدرضا (۱۴۰۰).
"تحلیل فضایی تأثیر مهاجرت داخلی بر تغییر ساختار سنی جمعیت در شهرستان‌های
ایران." *مطالعات جمعیتی*. ۱۷(۱)، ۱۵۴-۱۲۱.

جعفرلو، علی اکبر (۱۳۹۷). "تحلیلی بر نقش مهاجرت در آسیب‌های اجتماعی (مطالعه موردی شهر الوند
در استان قزوین)." *جغرافیا و روابط انسانی*. ۱(۱)، ۴۴۵-۴۶۳.

حاج‌حسینی، حسین (۱۳۸۵). "سیری در نظریه‌های مهاجرت" *راهبرد*. ۱۴(۳)، ۳۵-۴۶.

حسینی، قربان، رسول صادقی، علی قاسمی اردهایی و رستمعلی‌زاده، ولی‌اله (۱۳۹۷). "تحولات روند و
الگوهای مهاجرت داخلی در استان‌های ایران." *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*. ۸(۳۱)، ۱-۱۸.

حسینی، قربان و رستمعلی‌زاده، ولی‌اله (۱۳۹۳). "بررسی ویژگی‌های مهاجران کشور به تفکیک استان طی
دوره ۱۳۸۵-۱۳۹۰." *جمعیت*. ۲۱(۸۹ و ۹۰)، ۹۱-۱۲۴. <http://populationmag.ir/article-1-26-fa.html>

رضایی، محمدرضا و کمانداری، محسن (۱۳۹۳). "بررسی و تحلیل علل شکل‌گیری حاشیه‌نشینی در
شهر کرمان نمونه مورد مطالعه: محلات سیدی و امام حسن." *برنامه‌ریزی فضایی*. ۴(۴)، ۱۹۷-
۱۷۹.

زارع شاه‌آبادی، اکبر و سلیمانی، زکیه (۱۳۹۸). "بررسی نقش مهاجرین در شیوع اعتیاد در شه‌ریزد."
طلوع بهداشت. ۱۸(۴)، ۶۱-۴۶. <http://tbj.ssu.ac.ir/article-1-2610-fa.html>

سواری، مسلم، و لیموئی، محمد (۱۴۰۱). تدوین راهبردهای کاهش مهاجرت روستا به شهر در استان
خوزستان با روش ترکیبی SWOT-AHP. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*. ۱۷(۳۳)، ۲۳۷-۲۶۸.
<https://doi.org/10.22034/jpai.2022.555036.1232>

صادقی، رسول (۱۴۰۱). "بیکاری، توسعه نابرابر منطقه‌ای و الگوهای فضایی مهاجرت داخلی در
ایران." *پژوهش مسائل اجتماعی ایران*. ۳(۱)، ۴۱-۶۵.
<https://rimag.ricest.ac.ir/Article/38107/FullText>

صبحی‌لکی، بهروز (۱۳۹۴). "مدیریت مهاجرت بین‌المللی و بررسی فرصت‌ها و تهدیدات پدیده مهاجرت"، کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی، مالزی: کوالالمپور، ۱۴ دسامبر ۲۰۱۵.

عنبری، موسی و غلامیان، سارا (۱۳۹۵). "تبیین جامعه‌شناختی عوامل مرتبط با بی‌تفاوتی اجتماعی." *بررسی مسایل اجتماعی ایران*. ۷(۲)، ۱۵۹-۱۳۳. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2016.63794>.

عسکری‌ندوشن، عباس، شمس‌قهرخی، فریده، زندی، لایلا و رضایی، محمدرضا (۱۳۹۸). "گذری بر جریان‌های اخیر مهاجرت در استان یزد." *فرهنگ یزد*، ۱(۱)، ۸۶-۱۰۸.

غفاری‌نسب، اسفندیار و ایمان، محمدتقی (۱۳۹۵). "مردم‌نگاری شهری روشی برای واکاوی مسائل اجتماعی و فرهنگی شهرها." *مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری)*، ۶(۱۸)، ۷۷-۹۲.

فکوهی، ناصر (۱۳۹۳). *مبانی انسان‌شناسی*، تهران: نشر نی.

مالکی، سارا (۱۳۹۵). بررسی ویژگی‌های مهاجران در جریان‌های مهاجرتی استان یزد با تأکید بر نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جمعیت‌شناسی، دانشگاه یزد: دانشکده علوم اجتماعی.

محمودیان، حسین و محمودیانی، سراج‌الدین (۱۳۹۷). *بررسی وضعیت مهاجرت داخلی و شهرنشینی در ایران با تأکید بر دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰*. تهران: دانشگاه تهران. دسترسی در تاریخ: ۱۴۰۱/۰۸/۱۳ از: <https://iran.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/layout-report-on-internal-migration-v.10.pdf>

مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). *نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵*. تهران: مرکز آمار ایران.

Altonji, J. G. and Card, D. (1991). The Effects of Immigration on the Labor Market Outcomes of Less-skilled Natives, In Abowd, J. and Freeman, R. (eds.), *Immigration, Trade, and the Labor Market*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Braun, V. and Clarke, V. (2006), Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2): 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>

- Casacchia, O. C. Reynaud, S. Strozza, and Tucci. E. (2022), Internal migration patterns of foreign citizens in Italy, *International Migration*, 60(50): 183 - 197. <https://doi.org/10.1111/imig.12946>
- Chamie, J. (2022). An Open Borders World, In: Chamie, J. (eds.), *Population Levels, Trends, and Differentials*. Springer: Cham.
- Champion, T., Fotheringham, S., Rees, P., Boyle, P., and Stillwell, J. (1998). *The Determinants of Migration Flows in England: A Review of Existing Data and Evidence*, Newcastle: Department of the Environment, Transport and the Regions.
- Cockerham, WC. (2016). *The New Blackwell Faculty of Companion to Medical Sociology*, USA: John Wiley & Sons.
- Datta, K., McIlwaine, C., Wills, J., Evans, Y., Herbert, J., and May, J. (2007), The new development finance or exploiting migrant labour?: remittance sending among low-paid migrant workers in London, *International Development Planning Review*, 29(1): 43-68. <http://doi.org/10.3828/idpr.29.1.3>
- Deshingkar, P., and Grimm S. (2005). *Internal Migration and Development: a Global Perspective*, International Organization for Migration: Switzerland. <https://doi.org/10.18356/00e90d72-en>
- Gamlen, A. (2014), The New Migration-and- Development Pessimism, *Progress in Human Geography*, 38(4): 581–597. <https://doi.org/10.1177/0309132513512544>
- Harris, J. R., and Todaro, M. P. (1970), Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis, *American Economic Review*, 60(1): 126–142. <https://www.jstor.org/stable/1807860>
- Huinink, J., Vidal, S. and Kley, S. (2014), Individuals' openness to migrate and job mobility, *Social Science Research*, 44: 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2013.10.006>
- Kalemba, S. (2022). Understanding the decline in the level of internal migration in Australia, PhD Dissertation in Environmental Science, University of Queensland: Earth and Environmental Science School.
- Lincoln, Y. S., and Guba, E. G. (1985). *Naturalism Inquiry*, Newbury Park CA: Sage.
- Ntini, E. (2016). Today's World: Can Modernisation Theory Still Explain It Convincingly?, *Journal of Sociology and Social Anthropology*, 7(1): 56–67. <https://doi.org/10.1080/09766634.2016.11885702>

- Owusu, K. G. (2020). Migration and Development: Ghanaian Hometown Associations (HTAs) as Drivers of Welfare Development Back Home, PhD Dissertation in Sociology, University of Sheffield: Faculty of Social Sciences.
- Papademetriou, D. (1985), Illusions and Reality in International Migration: Migration and Development in Post-World War II Greece, *International Migration Review*, 23(2): 211–224. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.1985.tb00316.x>
- Sadeghi, R. Abbasi-Shavazi, M.J. Shahbazin, S. (2020). Internal Migration in Iran,” in: Bell, M., Bernard, A., Charles-Edwards, E. and Zhu Y. (eds.), *Internal Migration in the Countries of Asia*. Springer: Cham.
- Sitompul, T. (2023). Economic and social impact of migration, *Journal of Accounting and Management Innovation*, 7(1), 1-15. <http://doi.org/10.19166/jam.v7i1.597>
- Todaro, M. P., and Maruszko L. (1987), Illegal migration and US immigration reform: A conceptual framework, *Population and Development Review*, 31(1): 101-114. <https://doi.org/10.2307/1972122>
- Vasile, V., Bunduchi, E., Stefan, D., and Comes, C.A. (2023). Social Effects of Migration and of Remittances from the Perspective of the Home Country and of the Host Country, In: *International Labour Mobility: How Remittances Shape the Labour Migration Model*. Springer International Publishing: Cham.
- Walton, E. (2014), Vital places: Facilitators of behavioral and social health mechanisms in low-income neighborhoods, *Social Science & Medicine* 122: 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.10.011>